

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Krbka a soudců JUDr. Ivany Zlatohlávkové a JUDr. Václava Dudy ve věci žalobkyně **Ekonomické stavby s.r.o.** se sídlem ve Zruči - Senci, Ke Křižovatce 466 (identifikační číslo osoby 25224476), zastoupené Mgr. Danielem Kapitánem, advokátem se sídlem v Plzni, Vnitřním Městě, sady 5. května 296/36, proti žalovanému **Zdeňku Flachsovi**, bytem v Kamýku nad Vltavou, Jablonná 35, zastoupenému Mgr. Alexandrou Juráčkovou, advokátkou se sídlem v Praze 6, Markétská 1/28, o 482.850,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 15 C 48/2014, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 23. 4. 2015, č.j. 24 Co 103/2015-130, takto:

I. Dovolání **se odmítá.**

II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

O d ů v o d n ě n í :

V záhlaví označeným rozhodnutím krajský soud změnil rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 18. 9. 2014, č.j. 15 C 48/2014-91, tak, že zamítl žalobu, již se žalobkyně po žalovaném domáhala zaplacení 482.850,- Kč se specifikovaným příslušenstvím (úroky z prodlení), a žalovanému nepřiznal náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Dovolání, kterým rozhodnutí odvolacího soudu napadla žalobkyně, není přípustné.

Nejvyšší soud věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., dále jen „o.s.ř.“).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o.s.ř.).

Podle ustanovení § 239 o.s.ř. je přípustnost dovolání (§ 237 až 238a) oprávněn zkoumat jen dovolací soud; ustanovení § 241b odst. 1 a 2 tím nejsou dotčena.

Odvolací soud převzal skutková zjištění z řízení před soudem prvního stupně a vyšel z toho, že smlouvou z 23. 11. 2009 (doplněnou dvěma dodatky) se žalobkyně jako zhotovitelka zavázala žalovanému (objednateli) postavit dům. Účastníci sjednali platby záloh s tím, že první zálohu ve výši 351.285,- Kč se žalovaný zavázal zaplatit „do 5 dnů ode dne

nabytí právní moci stavebního povolení, nejpozději však do 28. 2. 2010“ [další zálohy byly vázány na dokončení určité části stavby]. V článku VIII – pojednávajícím o zajištění smluvních povinností zhotovitelky a objednatele – si účastníci (mimo jiné) sjednali, že „v případě prodlení objednatele s úhradou zálohy a konečné faktury dle splatnosti stanovené v bodě IV. odst. 1 a 2 či na faktuře, kterou byly vyúčtovány objednané vícepráce, činí smluvní pokuta 450,- Kč za každý den prodlení.“ Žalovaný první zálohu nezaplatil.

Po stránce právní odvolací soud uzavřel, že smlouva o dílo a v ní obsažené ujednání o smluvní pokutě jsou platnými právními úkony (§ 55, § 56 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 /viz § 3028 zákona č. 89/2012 Sb./, dále jen „obč. zák.“); výši sjednané smluvní pokuty shledal i odvolací soud „*přiměřenou celkovým okolnostem smlouvy, zejména jejímu účelu*“ (§ 39 obč. zák.). Právo na zaplacení smluvní pokuty za dobu od 28. 2. 2013 do 21. 1. 2014 nelze žalobkyni přiznat, neboť žalovaný důvodně namítl promlčení (§ 100 odst. 1, § 101 obč. zák.). Ujednání o smluvní pokutě je vedlejším závazkem a musí i co do promlčení sledovat osud hlavního závazku. Každý den prodlení dlužníka se splněním povinnosti sice vzniká „*nové právo na dílčí částku smluvní pokuty za tento den*“, právo na tuto smluvní pokutu se však promlčí nejpozději s hlavním (primárním) závazkem, tj. v souzené věci 28. 2. 2013. Pokud jde o právo na zaplacení smluvní pokuty za dobu od 21. 2. 2011 do 27. 2. 2013, zhodnotil odvolací soud jeho vymáhání žalobkyni jako výkon práva v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.), *resp. jde o zjevné zneužití práva, které nepožívá právní ochrany* (§ 8 NOZ). Nejpozději koncem roku 2010 muselo být oběma smluvním stranám zřejmé, že hlavní závazek (provedení díla /stavba/) splněn nebude, takže smluvní pokuta za uvedené období přestala plnit prevenční i kompenzační funkci. Podle smlouvy o dílo měla být stavba vybudována do třiatřiceti týdnů ode dne úhrady první zálohy žalovaným, „*tj. zcela jistě do konce roku 2010*“. Žalobkyni tak muselo být zřejmé, že nic nepostaví (zakázku nezrealizuje), nemá-li se žalobce k tomu, aby splnil svou smluvní povinnost. Proto bylo možno po ní spravedlivě požadovat, aby sama, měla-li k dispozici právní prostředky, učinila kroky potřebné k ukončení právního vztahu smlouvou založeného tak, aby nedocházelo ke vzniku škody na její straně. Žalobkyně žalovaného o splnění primární (smluvní pokutou zajištěné) povinnosti neurgovala, neupozorňovala ho na porušení povinnosti zaplatit zálohu, ani její splnění nevymáhala. Teprve žalobou podanou 21. 2. 2014 se domáhala zaplacení smluvní pokuty za poslední tři roky. Takové jednání je – argumentuje odvolací soud – vedeno snahou dosáhnout účelově jen vysoké smluvní pokuty. Tvrdila-li žalobkyně v odvolání, že žalovaného žádala již v listopadu 2011 o ukončení smluvního vztahu dohodou a o vzájemné vyrovnání, na což nereagoval, jde podle odvolacího soudu o novou skutečnost uplatněnou v rozporu s § 205a o.s.ř.

Závěr odvolacího soudu o promlčení práva na smluvní pokutu za dobu od 28. 2. 2013 do 21. 1. 2014 žalobkyně nezpochybnila; naopak ztotožnila se s tím, co Nejvyšší soud dovodil v rozsudku ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008 (tato otázka tak předmětem dovolacího přezkumu **není**).

Oponentura napadeného rozhodnutí se upíná výlučně k aplikaci ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák.; podle dovolatelky skutečnosti, z nichž odvolací soud vycházel, neumožňují kvalifikovat vymáhání práva na zaplacení smluvní pokuty za výkon práva v rozporu s dobrými mravy. Při řešení této otázky se však odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (viz níže).

Dovolací soud opakovaně vyslovil, že ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého

uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Pro použití korektivu dobrých mravů zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2011, sp. zn. 25 Cdo 2970/2009). Ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. je obecným ustanovením hmotněprávní povahy, které dává soudu možnost posoudit, zda výkon subjektivního práva je v souladu s dobrými mravy, a v případě, že tomu tak není, umožňuje mu odeprít ochranu výkonu práva, které sice je v mezích zákona, avšak v konkrétní situaci může jeho realizace znamenat nepřiměřenou tvrdost. Nejvyšší soud již v mnoha svých rozhodnutích (srov. např. rozsudek ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 754/2007) vyložil, že rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro použití § 3 odst. 1 obč. zák., je třeba učinit vždy po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu, tj. jak okolnosti, které uplatňuje ten, kdo se uvedeného ustanovení dožaduje, tak všechny okolnosti na straně toho, kdo se výkonu práva domáhá. Odpovídající úsudek soudu musí být podložen konkrétními skutkovými zjištěními a musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují přijmout závěr, že výkon práva je či není v rozporu s dobrými mravy. Za dobré mravy je třeba pokládat souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 228/2000, nebo ze dne 29. 7. 2002, sp. zn. 33 Cdo 115/2001, ze dne 25. 10. 2004, sp. zn. 33 Cdo 538/2003, ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. 33 Cdo 1244/2004, ze dne 16. 3. 2005, sp. zn. 33 Cdo 29/2005, ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 25 Cdo 722/2005, ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1406/2007, a ze dne 24. 7. 2009, sp. zn. 33 Cdo 4398/2007, popř. nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, ve svazku 10, ročník 1998, pod č. 14). Není vyloučeno, že i výkon práva, který odpovídá zákonu, může být shledán v rozporu s dobrými mravy a že mu proto bude soudem odeprána právní ochrana. Na druhé straně však fungování systému psaného práva je založeno zejména na důsledném dodržování pravidel vyplývajících z právních předpisů a korektiv dobrých mravů nesmí být na újmu principu právní jistoty a nesmí nepřiměřeně oslabovat subjektivní práva účastníků vyplývající z právních norem. Postup soudu podle § 3 odst. 1 obč. zák. má proto místo jen ve výjimečných situacích, kdy k výkonu práva založeného zákonem dochází z jiných důvodů, než je dosažení hospodářských cílů či uspokojení jiných potřeb, kdy hlavní nebo alespoň převažující motivací je úmysl poškodit či znevýhodnit povinnou osobu, případně kdy je zřejmé, že výkon práva vede k nepřijatelným důsledkům projevujícím se jak ve vztahu mezi účastníky, tak na postavení některého z nich navenek (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 5/2002, dále jen „R 5/2002“).

V posuzovaném případě odvolací soud ke kritizovanému právnímu závěru dospěl po pečlivém a komplexním zhodnocení konkrétních skutkových zjištění, jež jsou v dovolacím řízení nezpochybnitelná, a přesvědčivě jej odůvodnil; úvahy, které vedly k posouzení výkonu práva v rozporu s dobrými mravy, nejsou nepřiměřené a odpovídají judikatorním závěrům Nejvyššího soudu.

Pro úplnost nutno uvést, že uplatněním způsobitelného dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1, 3 o.s.ř. není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud, že samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v § 132 o.s.ř.) nelze úspěšně napadnout dovolacím důvodem podle § 241a odst. 1 o.s.ř. a že

nesprávná skutková zjištění nejsou podle současné právní úpravy způsobilým dovolacím důvodem (viz § 241a odst. 1 o.s.ř. a contrario).

K vadám řízení ve smyslu § 242 odst. 3, věty druhé, o.s.ř. dovolací přihlédne jen, je-li dovolání přípustné; protože tato podmínka naplněna není, je bezcenná výtku, že odvolací soud nepostupoval podle § 213b odst. 1 ve spojení s § 118a odst. 2 o.s.ř.

Nepředložila-li dovolatelka k řešení žádnou otázku hmotného nebo procesního práva, jež by zakládala přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o.s.ř., Nejvyšší soud je odmítl (§ 243c odst. 1 o.s.ř.).

Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení nemusí být odůvodněn (§ 243f odst. 3, věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto usnesení není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 29. března 2016

JUDr. Pavel Krbek, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Helena Lovíšková